

Jaar 1347 De Zwarte Dood te Poperinge & de lakenhandel

Ondertussen hadden de mensen niet alleen af te rekenen met de gevolgen van vele jaren oorlog maar ook de pest was weer in het land.

*In de kroniek 'Historie ofte beschryvinge der vermaerde stadt van Ipre – hoofdstadt van Westvlaender' van **Petrus Martinus Ramaut** lezen we voor het jaar 1347, het volgende: Anno 1347 was de peste binnen Ipre, de welke soo grauwsaem was, datter in de stadt meer als de helft van de menschen daer van sijn gestorven.*

De pestepidemie van deze jaren is de geschiedenis ingegaan als de 'Zwarte Dood' en verscheen over een aantal jaren over geheel Europa.

In Poperinge zouden er maar 1.150 inwoners de pest overleefd hebben.

In *The Black Death 1346-1353. The Complete Story* (2006) trekt de Noorse historicus Ole J. Benedictow de conclusie dat net als andere Europese plaatsen, de Vlaamse steden flink te lijden onder de pest

Artsen stelden veel in het werk om de pest te stoppen. Uit de bronnen blijkt dat er – veelal tevergeefs – allerlei medicatie werd voorgeschreven, zoals azijn, knoflook, zure melk, Armeense bolus en pillen samengesteld uit aloë, mirre en saffraan.

Zelf droegen de artsen, als ze hun werk aandurfdën vaak snavelmaskers met voorin een welriekende kruidenmix, die de doktoren tegen de pest moest beschermen.

Men paste nog meer methodieken toe. Onder koning Karel II van Engeland opende men tijdens de pestepidemie in Londen alle beerputten van de stad. Men hoopte dat de daaruit omhoogkomende walmen de pest zouden keren. Verder beschouwden artsen aderlaten als een goede oplossing om veronderstelde kwade stoffen in het bloed uit het lichaam te laten lopen, voordat de 'giftige stoffen' de organen zouden bereiken.

Ook was de methode gangbaar om de builen open te snijden en te laten leeglopen, wat soms soelaas bood.

Veel mensen geloofden dat de pest een straf van God was en dat boetedoening tot een ommekeer kon leiden. Om de bovennatuurlijke macht gunstig te stemmen, besloten ze tot zelfkastijding (*flagellantisme*), eindeloos bidden of men stopte het steenschraapsel van

kerkingangen of kloosters in kleine zakjes die ze op hun borst legden. Dit alles in de hoop op genezing.

Zoals wel vaker bij grote rampen, stroomden de kerken vol en deden zich ineens overal wonderen voor:
“De pest wordt gezien als een straf van God, er zullen niet veel middeleeuwen zijn geweest die er een andere mening op na hebben gehouden. (...) De kerken lopen vol en de bevolking wordt door de geestelijkheid opgeroepen tot boetedoening nu het nog kan, tot het

verbeteren van haar leefwijze in overeenstemming met Gods regels.

Het aantal gerapporteerde wonderen, met de verschijning van Maria, huilende Mariabeelden en zwetende Christussen in de meerderheid, neemt sterk toe.

Het gedrag van artsen was vaak egoïstisch en weinig professioneel, zo concludeert Boshart. De kans om als dokter te overlijden was relatief groot door het vele contact met besmette mensen. Regelmatig sloegen artsen daarom op de vlucht, in plaats van anderen te helpen:

Op den **15 september 1347**, komt den jongen graef Lodewyk van Male wederom uyt Vrankryk naer Vlaenderen en word overal wel ontfangen, **behalve tot Gend en Iper.**

Die van Gend en Iper hertnekkig weygerende zig aen den graef te onderwerpen en standvastig blyvende aen hun verbond met Engeland, niet tegenstaende alle beloften van den graef, zoo doet dezen die twee steden insluyten om allen toevoer van levensmiddelen te beletten, 't geene geduert heeft van den 14 october tot den 14 december.

Op den 5 november, de Gentenaers vallen uyt op Deynze, maer worden door de bezettinge van die stad met veel verlies terug gedreven.

Den graef verleende korts daer naer eenen stilstand van 15 dagen aen die van Gend en Iper, om zig binnen dien tyd met hem te verzoenen. ...

Ontrent den **14 december 1347**, die van Iper, den hongersnood vreezende door de insluyting, **maeken vrede met den graef**, maer die van Gend blyven hertnekkig, te meer omdat zy door de vluchtelingen van Kortryk, Iper en andere steden versterkt waeren, als ook om dat zy hoorden dat den graef strengelyk strafte de geene die zig overgegeven hadden.

De legers van de graaf zullen onder andere in Poperinge gelegerd geweest zijn.

Gezien deze situatie was het voor de Ieperlingen onmogelijk om hun macht op Poperinge te handhaven en de Poperingenaars maakten hiervan gebruik om onder andere hun

handelsbetrekkingen te verbeteren. Dit blijkt alleszins uit het akkoord dat de Poperingenaars afsloten met de Duitse kooplieden of de Oosterlingen van Keulen waarbij bepaald werd hoe de lakenhandel diende geregeld te worden.

De tekst zelf is volgens ons gecorrumpeerd en heel moeilijk verstaanbaar, maar we geven hem toch mee.

Ordonnantie der Duitsche kooplieden van Keulen over den lakenhandel te Poperinghe 28 oktober 1347 – Oscar Fiers

Dit es de ordinantie die ghemakett es bi den ghemeyne cooplieden van den romschen rike van Almanien, zoo dat men de coopmanscepe halden sal **van den lakene alte to Poperinghen**

1

Int eerste dat negheen coopman van Poperinge laken sal copen noch doen copen, ke en ti selven vor oghen of syn wert van brueghe of syns werdes clerc of des coopmans sekere cnape, up eene boete van elcken laken twee scillingh grote ende des nicht te latene, item en ware sake dat enich man nicht werd eure zo laken of daer benedene hebben wolde, dat mach bi desen copen met ener lettere van sinen werd te Poperinghe ende de lettere sal bezeghelt sien metten surgette van den alderluden, dat darte gheordineiren ende ghemaket es by den ghemeynen coopluden vorseghet ende wer id so, dat dit enich man breke of enich man van siner weghene, de solde ooc verboret hebben van elken lakene twe scilingh grote

Toch even proberen te verduidelijken:

Eerst wordt er beslist, dat geen Poperingse koopman laken zal kopen tenzij hij zelf optreedt of zijn afgevaardigde te Brugge, of diens klerk of secretaris. Dit op een boete van 2 schillingen. Toch mag men eveneens laken kopen mits dat men een 'lettere' of brief van zijn afgevaardigde te Poperinge kan voorleggen, ten minste wanneer deze 'lettere' verzegeld is met de zegel van een Poperingse koopman. Dit op een boete van 2 schillingen te verbeuren.

2

Vort dat neghen man lakene to Poperinghe sal copen noch doen copen, se ne sin erst van den raemen ghedaen uppe de vorseghede bote, id en ware dat eenich man sonderlinghe varwe van lakenen te doende hadde de men ghenmenelicke nicht tot cope vint

Men mag te Poperinge geen laken kopen wanneer het nog niet van de ramen gehaald is ten ware dat men het laken nog een extra verfbeurt wilt geven.

3

Vort dat neghen man Poperinsche lakene copen sal noch doen copen in nehgener stede dan te Poperingen iof in vrien jaermaerkeden uppe de boete vorseghet

Men mag alleen Poperings laken kopen in Poperinge zelf of op een bevriende jaarmarkt.

4

Vort dat neghen clerc off knape, de dienende es in herberghe van den cooplieden voorseid, neghene manghelinghe, noch gheselschap hebben sal met enighen curbroder van Poperinghen, dat schadelic si den cooplieden vorseid, ende ware dat sake, dat enich clerc off knape hieran met der waerheet bevonden worde, metten ne sal negheen coopman voorseid nieu handlinghe hebben noch sine bederve laten doen up eene boete van enen pond grote also dicke als he id dade

Voorts mag geen klerk of schrijver, die tevens ook bediende is in de herberg waar de kooplieden verblijven, laken verkopen. Deze klerk mag ook geen compagnonschap hebben met een Poperingse keurbroeder – lakenhandelaar – en ware het zo dat men de klerk hierop betrapt, dan zal er in de toekomst nooit meer met hem gehandeld worden en dit op de boete als hiervoor reeds bepaald.

5

Vort dat neghene coopman de te Poperinghe comt omme lakene te copene, nyemanne net omme sal doen gan omme lakene te copene to siner behoef sunder hem met eenene clerke up de boete van elken lakene twee scilling grote

Voorts mag geen koopman die te Poperinge komt om laken te kopen, niemand laten rond gaan om laken te kopen, zonder dat deze vergezeld wordt van een klerk. En dit op 2 schilling boete per laken.

6

Ende ware dat sake, dat een clerc allene were te Poperinghe omme lakene te copene van eenighen coopmans weghene, die solde derghelyc doen van des coopman weghen up die bote voorseghet

En ware het zake, dat een klerk alleen te Poperinge was om laken te kopen voor zijn koopman, dan zal hij dit doen uit naam van de koopman, op de boete voorzeid.

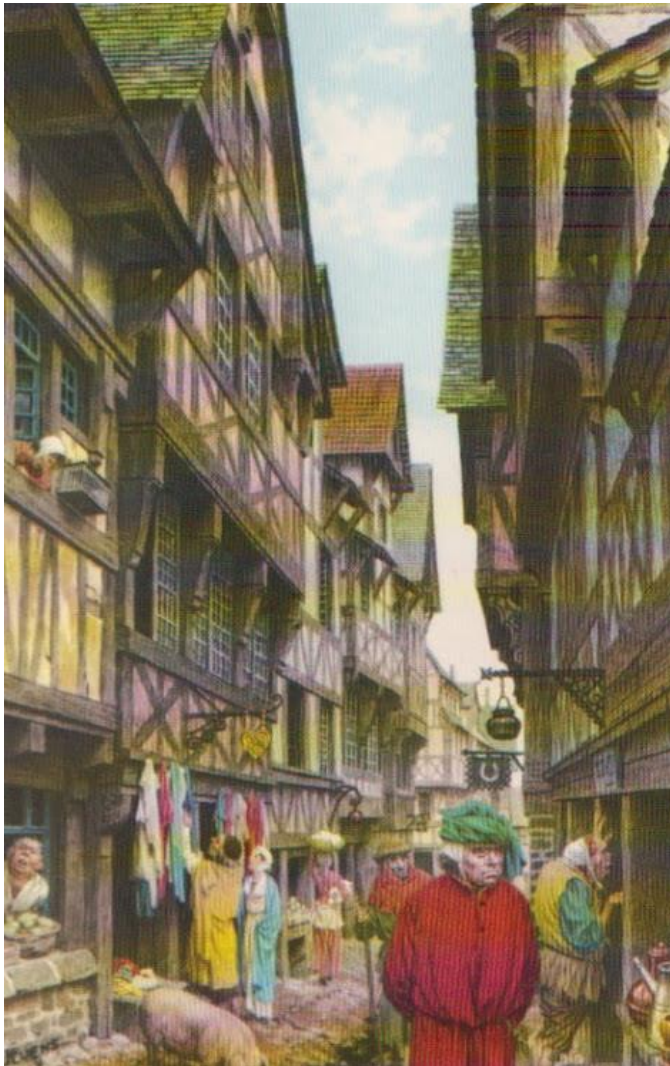
7

Vort were dat sake, dat enich clerc of knape, de dienende es in herberghen van den coopliden vorseghet, enich van dezen vorsegheden punten brake ende daeran worde metten waerheit bevonden, niet den ne sal negheen coopman vorseghet mer handelinghe hebben noch sine bedervde laten doen, up ene boete van enen pund grote, also dicke also ke dit dade

Indien een klerk die in een herberg van de kooplieden dienende is, één van deze punten verbrak, en als men dit ontdekt; dan zal geen enkele koopman nog met hem handelen, en krijgt deze er nog een boete boven op van een pond groten, zo dikwijls als dit voorvalt.

8

Vort ware dat sake, dat enich werd dese vorseide punte breke of dade breken met yenighes coopmans gude vorseghet, de vorseghede bote betalen sal, also darvore staat bescreven

Voorts ware he zake, dat men één van deze voorzeide punten brak of deed breken met enig koopmans goed vorseid, dan dient deze de voorzeide boete te betalen.

9

Neme dat man dese vorseghede punte vast ende ghestede holde sunder argelist, so sind de olderlude machtich enen elken te vraghene bi sinen eede van elken punte vorseid, iof he se ghehouden hebben iof nicht

Neme dat men deze voornoemde punten voor vast en gestaat houd, zonder argelist, zo zijn ade 'olderlude' – de oudere lieden – gemachtigd deze te controleren op een verklaring bij eed van elk punt voornoemt, of ze gehouden zijn of niet.

De voorgaande tekst wordt bewaard in het archief te Keulen en werd gepubliceerd door Hohlbaum III n° 115. Hohlbaum zegt dat dit stuk de schriftelijke grondslag van de lakenhandel der Duitsers met Poperinghe was tot in de xvde eeuw. Ook de onderstaande akte die op de voorgaande aansluit werd daar gevonden.

1347 – Poperinghes verordening nopens de lakenhandel in de stad 21 november 1347

Wie scepenen, coriers ende al de ghemeen der capelle toebehorende bin den core van Poperinghe doen te weten allen lieden, dat wie bi ghemeene acorde ende assente gheordneirt ende ghewilkeurt hebben den ghemeenen coplieden van Almaengen wel te houdene ende te doen houdene alle de pointen die hierna volghen

1

Dats te weitene int eerste dat wie onse draperie wesenlike be-iveren willen datter nemeer gheen ghebrec in vonden wert ter eren ende ter baten van ons ende van den ghemeenen cooplieden

2

Vort dat gheen weveereire sijns zelvns lakenen vonnessen sal up eene boete van 60 ponden parisis van elker waerven, dat iemant behouden ware

3

Vort dat gheen ostellier van den vorseiden cooplieden van Almaenghen, syn wyf noch yemene van sinen eighe lakene copen sal noch doen copen bin der vorseider core van Poperinghe omme vort te vercopen binne der vorseiden cuere up eene boete van 10 pond parisis van elken lakene.

4

Vort dat gheen ostellier vorseid, noch niemant van hunne weighe enighe laken copen sal noch doen copen, te gheens coopmans hoef up eene boete van 60 ponden parisis van elken lakene, ten zi dat de coopman zelve ter hoghen zi ende in presencien of syn zeiker cnape, of het en ware totte 20 lakenen of daer beneden ende daerof ene lettre te bringhen van den vorseiden cooplieden gheteekent metten surgette, dat hiertoe geordiniert es bi den vorseiden cooplieden

5

Vort dat gheen hostellier vorseid gheene draperie reden sal noch doen reden, dan die vorseide cooplieden van Almaengen te huers syn, up ene boete van 60 ponden parisis van elker waerven

6

Vort dat niemen binnen der vorseider cuere gheen lakenen vercoopen sal, vor dat zi van en raemen comen syn, up eene boete van 10 pond parisis van elken lakene, hey ne ware dat enich van den vorseiden cooplieden enighe sonderinghe vaerve deden maken die men niet ghemeenlike vonde te cope

7

Vort dat gheen cuerbroeder van der vorseider cuere enighe lakenen sal copen ne doen copen omme vort te vercopen binnen der vorseider cuere zouden, alleene 's maendaghs in elke weke ende dat te copene met syns zelve goede zonder enich gheselschap te hebbene binnen der cuere noch der bueten up ene boete van 10 pond parisis van elken lakene

8

Vort waert so dat die vorseide cooplieden enich goet brochten iof zendenint behout van haerlieden weerden binnen der vorseide cuere ende hmeliden deraf enighe scade quame iof gheschiede, dat wielieden darof ghehouden willen syn gheheelike ende al iof hen kwame toe bi kenliken meskiene

9

Ende alle dese vorseide pointen so hebben wi beloeft ende beloven wel ende ghetrauwelike te houdene ende te doen houdene sonder fraude ende malengien ende hennof waerreide te houden altoos, als wie beseffen datter yemen teighen doen wille.

In kennessen der waerheiden hebben wie scepenen ende coriers vorseid deise letteren ghedan zeighelen met Lambrecht Gaerds ende Gillis Payers zeighels – onse wel ghemende geselen over ons allen, omme dat wi ghenne ghemeen zeighel en hebben

Gescreven zwoensdaghs vor sinte Clements dach

Op den rug staat er – gescreven te Poperinghen int jaer ons heren als men screef 1347

III – 116

Het contract met de Keulse Oosterlingen spreekt alleen over 'laken' en niet over welk soort laken het hier gaat. Het kan best dat het hier geen door de Ieperlingen verboden laken betreft. Poperinge had zich immers noodgedwongen moeten specialiseren in 'droge' dus 'gaermine' of 'ongesmoutte' draperie en was hier zo succesvol in dat de Ieperlingen nu het Poperingse laken ging imiteren en zelfs de lakzegels ging namaken. Deze Poperingse lakens werden twee dagen gevold. Ze waren daarmee sneller klaar om te verkopen.

1348

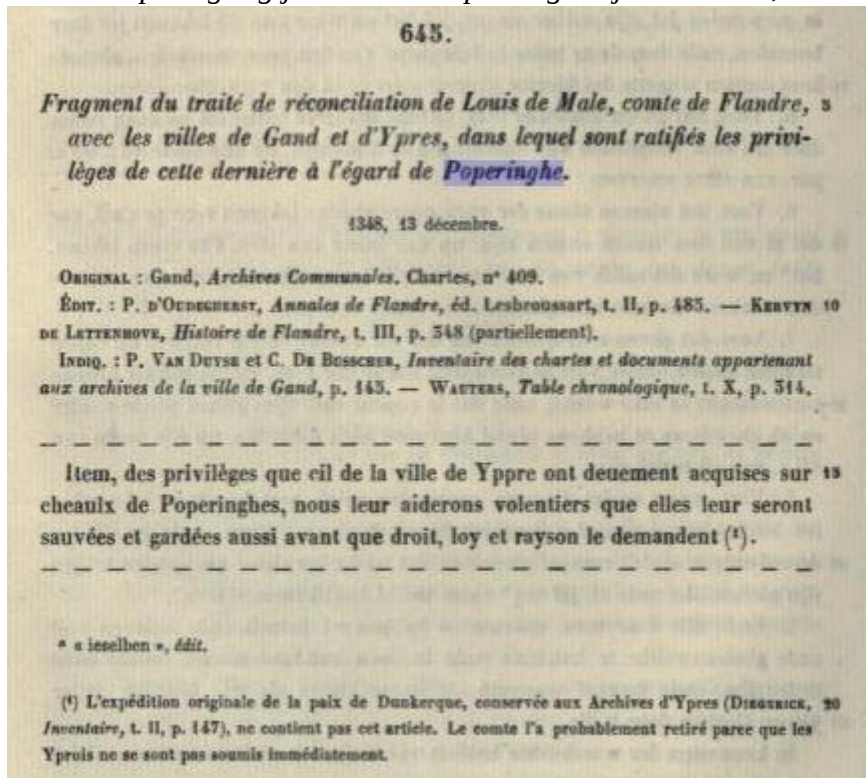
Op 13 december 1348 werd de vrede gesloten tussen de graaf en de steden van Vlaanderen – zo schrijft Oscar Fiers. Poperinge ontving de graaf feestelijk en hij herstelde onze stad **'bin monde ende bi letteren met zijne groten zegele bezeghelt' in al zijn rechten.**

Poperinge verkreeg ook weer het recht om laken te weven.

Ieper bleef koppig als een steenezel. Het duurde nog tot mei 1349 vooraleer deze stad de graaf wou erkennen.

De 12 Poperingse gijzelaars die Ieper nog altijd vast hield, werden bevrijd. Ook de bisschop

van Therouanne draaide zijn kar en hij ontsloeg de Poperingaars van al hun eden en beloften die zij gedwongen geweest waren aan de Ieperlingen te doen. Beide oorkonden zijn echter verloren gegaan.

Op dezelfde dag 13 december 1348 en dat is eigenlijk niet te begrijpen, heeft de zelfde graaf met Gent en Ieper een akkoord gesloten waarbij hij onder andere de privileges van deze laatste tegenover Poperinge ratificeerde.

Die **van** Ghendt, Brugghe ende Ipere zullen alle haer-
lieder messusen ende mesdaden teenegadere quyte ghe-
scholden ende vergheven worden, met confirmatie **van** al
zulcke costumen, rechten, previlegien ende vryheden als
zy **van** onds ghehadt ende ghebruict hadden.

*Een bevestiging die hij nog eens overdeed op **14 oktober 1351**, toen hij het volgende schreef.*

Wij Lodewijc van Male, grave van Vlaenderen van Nevers ende van Rethel, doen te weitene allen lieden dat, als wij in tiden verleiden hadden ghegheven de letteren daerdeure onse present ghesteken zijn, bezeighelt met dene zeighele ons ghemints ridders, sheren van Haelwine, in absencie van den onsen, wij hebben de vorseide letteren ende al datter in ghescreiven staet met onsen jeghenwoirdighen letren, bezeighelt met onsen groten zeighele in de meerre verzeikertheid ende vastenesse, gheapprobert ende gheconfirmiert, approberen ende confirmeren

Ghegeven te Ghend, den viertiensten
dach van october, int jaer ons heren
dusentich drie honder een en vichtech

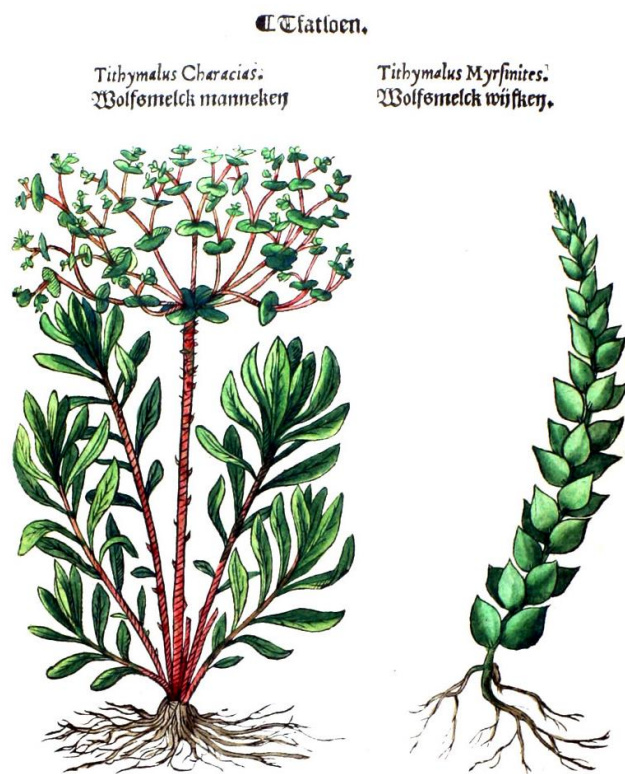
De zegel van Lodewijk van Male

1349 - Hongersnood, de pest en verlies van rechten

*In de kroniek van Despars schrijft men
voor 1349:*

Tnaervolghende jaer regneerde al
Vlaenderen duere ende allomme daer
omtrent, een nieuwe vreeselicke
mortaliteit ofte pestilentie, daer
ontwyffelick die Jueden occasie ende
oorsake of waren, duer tinfacteren van

de fonteynen ende steen pitten met **regale ofte fenyne**, ghelyck zy wel tanderen tyde meer ghedaen ahdden, zo voorzeit es, dus wierden zy in alle langen ende steden lijvelick ghe-executeert by diversche middelen ende manieren, uytghesteken alleenleik tAvengnon, daer hemlieden die paeus bevrijde ende berschermden.

Toch even terugkomen op die 'regale' wat wij nog kennen als rattenkruid en rattenkruid is de volksnaam die wordt gegeven aan de kruisbladige wolfsmelk, die giftig is en daardoor als verdelgingsmiddel kan dienen voor, bijvoorbeeld, ratten.

Uit Dodoens

De **kruisbladige wolfsmelk** of **kruisbladwolfsmelk** (*Euphorbia lathyris*) is een plant die in Nederland en België van nature voorkomt, zij het zeldzaam. Daarnaast is het ook een tuinplant. Tegenwoordig vindt men de plant steeds vaker, daar hij via wortelstokken en tuinafval uit tuinen ontsnapt en ook in parkachtige omgevingen te vinden is. De plant wordt 30 tot 100 cm hoog. De bladeren staan paarsgewijs

kruisgewijs tegenover elkaar. De bloei is in juni-augustus. Nu is aangetoond dat wolfsmelk huidkanker veroorzaakt.

Hopbier komt op

Vanaf de **veertiende eeuw** kregen we in de Nederlanden een belangrijke verandering.

Gruitbier vond steeds minder afrek en steeds vaker dronk men **hopbier**.

Het toeval dat de 'fabel' in deze tijd verspreid werd dat de joden de waterputten vergiftigden met rattenkruid of regale – en dat daarnaast net in deze periode het hopbier opkwam, heeft als gevolg gehad dat er een nieuwe 'fabel' ontstond: dat men hopbier ging drinken omdat de bronnen verpest waren.

Daarbij gaat men er gemakshalve aan voorbij dat het vergiftigen van de bronnen door de joden een fabel was. Daarbij moet men ook bedenken dat het water dat de brouwers gebruikten, gewoon oppervlaktewater was, uit de beken en dat dit water meestal nog goed was.

De keure van Hazebroek, een nu Noord-Frans stadje, niet zo ver van Poperinge werd in **1336** opgesteld. Daar komt het volgende artikel in voor: artikel 99 – echter dat niemene vercope **bier ende keute** te gadere, up ene boete van xx sch. Het ne waere in de vrie feeste - of - voorts dat niemand, tenzij gedurende de vrije jaarmaekt, bier en **keyte** tegelijk vercope, op een boete van 20 schellingen.

Hierbij werd dus onderscheid gemaakt tussen 'keyte' en 'bier'.

Het Hollandse 'keyt' bier of 'koyt' bier werd voornamelijk in Haarlem, Gouda en Leiden gebrouwen en was een middeleeuws gruitbier. Het werd gebrouwen – volgens een stadsrecept uit 1407 – uit speciale gerste- en tarwemouten, haver en zuiver water.

Het gewone 'bier' zal hophier geweest zijn.

Volgens het artikel 99 van de keure, was het dus niet toegelaten om hophier en keytebier samen te verkopen. Men had blijkbaar schrik dat men het duurdere bier met het goedkopere zou wisselen of dat men het bier zou gaan mengen.

In deze keure is er echter geen enkele vermelding aanwezig van hoppeteelt in de streek.

En Despars schrijft verder:

Ende omtrent Sint Jansmesse, zo quamer een secte van volcke nederwaert uyt Hoog-Duytslant, die men Cruysbroeders ofte Gheesselaers hiet, omme dieswille dat zy voren ende achtere roode cruissen droughen, gheesselende hemlieden zelve twee reysen daechs, waer hier waer daer, openbaerlick achter straten ende eens snachts int secrete totten bloede.

In de 'Jaerboeken van Kortrijk', schrijft men het volgende:

Den heer van Steenhuyze en Louis Vande Walle, ridders, waeren by order van den graef tot Deynze gebleven, om ons land te beschermen en agt te nemne op die van Gend en hunne gyselaers te aanveerden, dog verneemende dat de wevers wederom aen 't muyten waeren geslaegen, zyn zy op den 13 januarius met omtrent 1000 gewapende mannen in Gend getrokken en hebben de oproerigste aldaer verslagen en de ruste in die stad hersteld, de zelve aen den graef onderwerpende.

Naer den oorlog **en hongersnood**, heerschte er ten dezen jaere in ons land **eene besmettelijke ziekte**, waer door zoo veel menschen stierven dat de doode schier door de levende niet konden begraven worden.

Deze pest begonst eerst tot Sluys, vandaer tot Brugge en verspreyde zig wel haest door geheel Vlaenderen.

In dit somer saisonen was de hitte zoo groot, dat het meeste deel der vrugten verdierven; dog gelyk er geen gebrek aen levensmiddelen was, schreef men den oorsprong dezer ziekte toe aen de **bedorven locht en wateren**, men beschuldigde de joden de zelve verdorven te hebben, waer over zeer veele der zelve vermoord wierden.

Gedurende deze ziekte, verscheyde sectarissen doorliepen Vlaenderen, onder den naem van **Begaerts, geeselaers, lollaerts**, enz. maer wierden door de geestelyke en wereldlyke haest gedempt en door den paus veroordeelt.

De sterfte en ziekte eyndigende, bemerkte men dat de overgeblevene in groote menigte trouwden, **welke houwelyken zeer vrugtbaer waeren**, als ook dat de menschen gedurende eenigen tyd **maer 22 tanden in plaets van dertig kregen**.

Naer deze vernieuwinge van het volk, is 't zelve daerom niet beter geworden, maer in tegendeel

verslegt, ende liefde voor malkanderen nog meer verflauwt.

*Het was in deze moeilijke tijden dat graaf Lodewijk van Male, op 4 april 1349 de privileges van Poperinge, afnam omwille van zeker **wangedrag**. Hij legde een boete op van 1500 gulden op aan de inwoners en stelde de abdij van Sint Bertin dan terug in zijn heerlijke rechten en administratie van de stad. (Haigerné)*

Daar uit blijkt alleszins dat er 'weer' een opstand in Poperinge was geweest. Men spreekt in deze akte over 'certains conspirateurs' – zekere samenzweerders – en muiters tegen onze persoon, heerlijkheid en edeldom. Twee keurbroeders, burgers van Poperinge gingen een knieval doen voor de graaf, waarbij ze zich ook weer onderwierpen aan de abt van Sint-Bertin te Sint-Omaar.

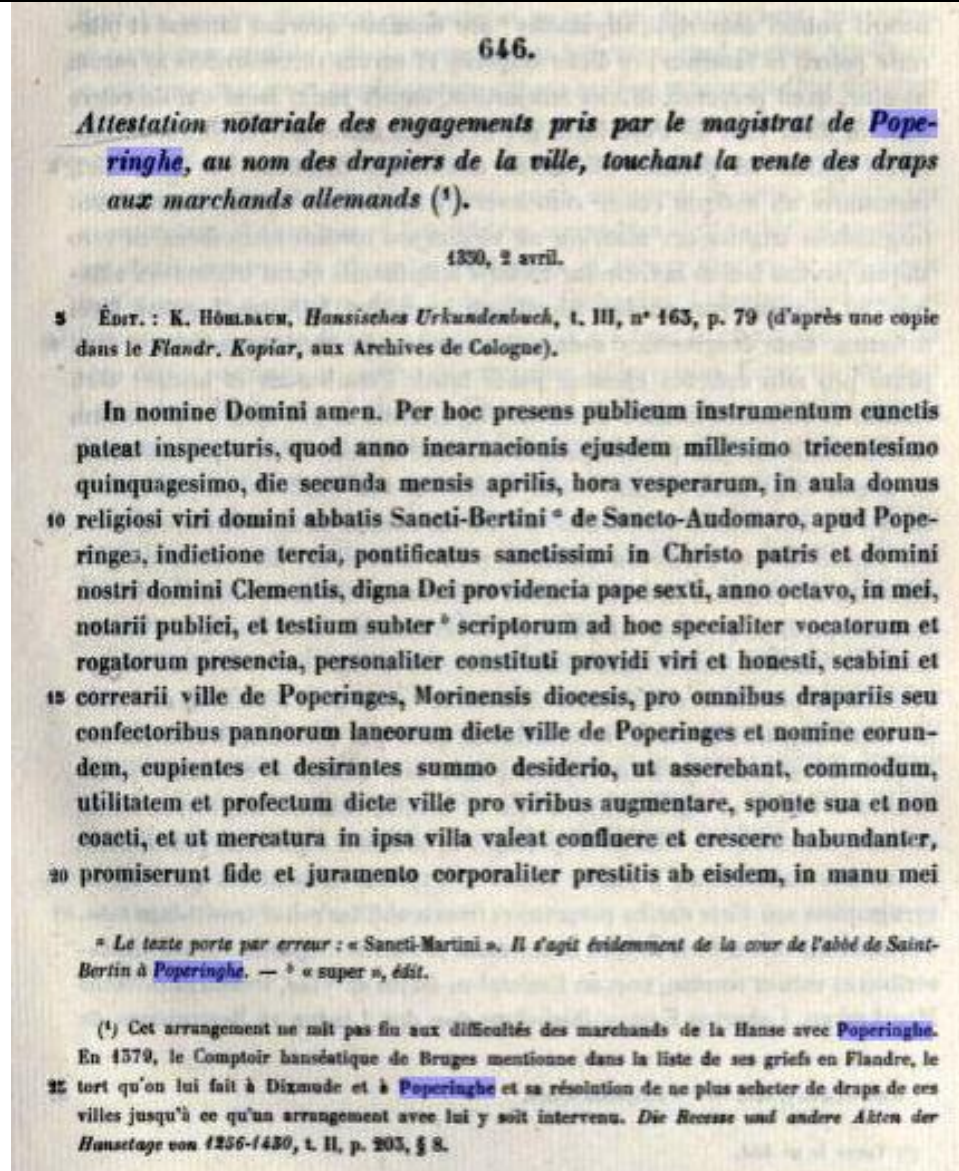
En wij, zo laat de graaf schrijven, compassie hebbende met deze burgers en geleid door vergevingsgezindheid, geleid door goed advies en raad, veroordeelt deze burgers tot een boete van 500 gouden florijnen te betalen en te leveren aan on, waarmede het vermelde wangedrag gepardonneerd is, en zij terug mogen keren binnen onze gratie en liefde.

... en willende dat de genoemde abt en religieuzen van Sint Bertin terug kunnen gebruiken hun heerlijke rechten in deze plaats, en de wet kunnen voeren door hun amman, baljuw en wet op de gebruikelijke wijze.

Daarom hangt hij zijn grafelijk zegel aan dit document.

Gegeven te Male op de 4de april 1348.

1350 – De Oosterlingen en de erfgenamen van Jacob Bets

Deze bijstaande Latijnse akte bewijst minstens dat het contract tussen de Poperingse wevers en drapiers en de Oostelingen toch wel enkele jaren bleef duren.

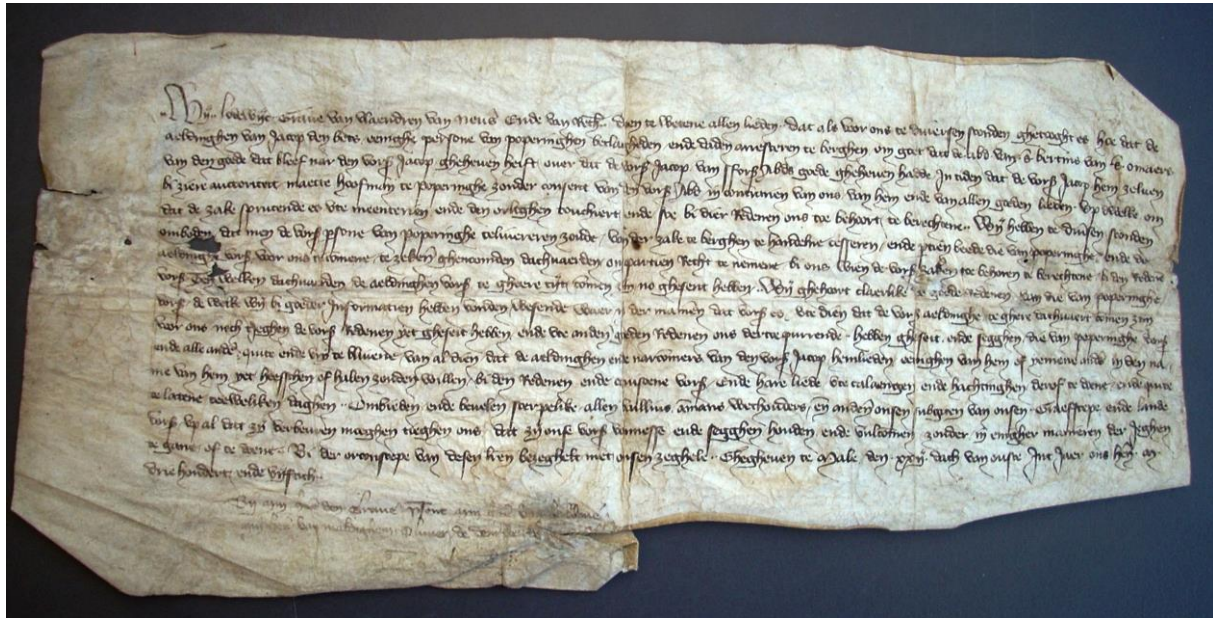
notarii publici subscripti, stipulantes * pro omnibus quorum interest et interesse poterit in futurum pro dictis drapariis et eorum successoribus ac eorum nomine, quod perpetuo, futuris temporibus, omnes panni lanei qui de cetero fient in dicta villa de Poperinges per draparios modernos vel eorum successores, quibus ad presens uti solent mercatores Alemanie, et quos dicti 5 mercatores ab antiquo emere consueverunt in predicta villa et adhuc erunt longitudinis triginta sex ulnarum ad virgam seu cordam brugensem. Si vero aliquis pannus laneus inveniretur minoris longitudinis quam triginta sex ulnarum ad virgam seu cordam predictam, venditor huiusmodi panni lanei defectum dicte longitudinis deducere teneretur de precio vendicionis dicti 10 panni pro rato defectus ejusdem panni lanei. Promiserunt et insuper dicti scabini et correarii, nomine dictorum drapariorum et pro ipsis et pro eorum successoribus sub jam prestito juramento, quod de cetero dictos pannos laneos in aliqua halla infra dictam villam vendicioni non exponent aliququaliter seu exponi facient futuris temporibus, sed potius eosdem pannos laneos exponent 15 vel exponi facient in eorum domibus, prout actenus est fieri consuetum, se, quantum ad premissa firmiter tenenda et inviolabiliter observanda, scabini et correarii predicti, pro dictis drapariis et eorum successoribus, erga dictos mercatores Alemanie et eorum successores efficaciter obligantes *, omnibus exceptionibus in premissis cessantibus. Asserentes etiam dicti scabini et correarii, 20 pro dictis drapariis et eorum successoribus, quod per premissa non intendunt aliququaliter revocare quandam cyrographum seu quandam cartham, sigillis Lamberti Gaerd et Egidii Payere vice et nomine scabinorum, correariorum et totius concilii dicte ville de Poperinges in pendenti sigillatam, penes dictos mercatores existentem (1), ymmo volunt et expresse consentiunt quod dictus 25 cyrographus seu dicta cartha perpetue et irrevocabiliter robur teneat firmitatis. Promiserunt etiam dicti scabini et correarii, pro dictis drapariis, eorum successoribus et eorum nomine, necnon Ludolphus dictus de Vinc, Dethardus dictus Moerkerken, Lubertus Knoep, Nicholaus van der Linden et Bertrammus de

Rostoke, nomine dictorum mercatorum super hoc, ut asserebant, potestatem et mandatum speciale a dictis mercatoribus habentes, quod exnunc venditores et emptores pannorum prescriptorum solvent quilibet mensuratoribus dictorum pannorum deputandis per dictos scabinos et correarios ad mensurandum 5 eosdem, et qui super hoc et de dicto officio fideliter observando suum prestabunt juramentum, pro quolibet panno quem mensurabunt unum obolum seu unam mitam, et quantum ad hoc fideliter servandum dicti scabini et correarii, pro dictis drapariis et eorum successoribus et eorum nomine, se erga dictos mercatores, et e converso dicti Ludolphus, Dethardus, Lubertus, Nicholaus et 10 Bertrammus, nomine dictorum mercatorum et pro ipsis ac eorum successoribus erga dictos scabinos et correarios efficaciter obligaverunt. Super quibus dicti Ludolphus, Dethardus, Lubertus, Nicholaus et Bertrammus, nomine suo et dictorum mercatorum Alemanie, sibi fieri pecierunt publicum instrumentum a me notario publico scripto, testamentum * astancium invocando.

15 Acta sunt hec sub anno, die, mense, hora, loco, indicione et pontificatu predictis, presentibus discretis viris Wilermo te Molnare, Johanne Baerd, Martino Hademare, clericis, et Johanne de Stoten, layco, Morinensis diocesis, testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Et ego Cristianus Drussate, clericus Morinensis diocesis, publicus imperiali 20 auctoritate notarius et curie Morinensis juratus verum [facio?] quod premissis omnibus et singulis, dum agerentur et fierent, ut prefertur, una cum testibus prescriptis presens interfui eaque vidi et audiui et in hanc publicam formam redegi. Ideo hic me subscripsi et huic publico instrumento manu mea scripto signum meum solitum apposui rogatus in testimonium veritatis.

Op de 22ste augustus 1350 komt er ook nog een uitspraak als gevolg van een proces dat gevoerd werd door de erfgenamen van Jacob Bets, de hoofdman van Poperinge die in de oorlog met Ieper gedood werd. Deze akte is ook te vinden in het stadsarchief van Poperinge onder nummer A3 en werd door J.J. Altmeyer in zijn Notice historiscque par la ville de Poperinghe overgezet.

Wy Lodewyc, grave van Vlaendren, van Nevers, ende van Rethel, doen te wetene allen lieden,
dat als voor ons te dieversen stonden ghetoocht es
hoe de aeldinghen van Jacob van Bets, eenige persone van Poperinghen verclagheden ende
deeden arresteren te Berghen om goet dat de abd van St. Bertins van St. Omaers
van den goede dat bleef naer den voorzeyden Jacop, ghegheven heeft,
over dat de vorzeyde Jacop van vorszeyden abds goede ghegheven hadde in tiden dat de
voorzeyde Jacop hem selven bi siere auctoriteit maecte hoofman te Poperinghe
sonder consent van den voorzeyden abd i
n cummunien van ons, van hem ende van allen goeden lieden.
Op welcke, om dat de sake sprutende es **ute muiterien**, ende den oorloghen touchiert,
ende soe bi dier redenen ons toebehoort te berechtene,
wy hebben te diversen stonden ontboden dat men de voorzeyde personen van Poperinghe
te livereren zoude, van der sake van Berghen te handelen cesseren,
ende partijen beede,
die van Poperinghe ende de aeldinghen voorseyd,
voor ons te comene te sekeren ghenoomden dachvaerden om partijen recht te nement bi ons,
wien de voorseyde saken toebehoren te berechtene bi den redene vorseyt,
den welken dachvaerden de aeldinghen vorseyd,
te gheere uytcomen zien na ghesent hebben.
Wy ghehoort claerlicke de goede redenen van die van Poperinghe voorseyt,
de welke wy bi goeder informatien hebben vonden wesende waer in der manieren dat
voorseyd es,
ute dien dat de vorseyde aeldinghe te ghere dachvaert comen sien,
voor ons noch teghen de voorseyde redenen yet ghesent hebben,
ende ute anderen goede redenen ons daertoe porrende,
hebben ghesent ende segghen die van Poperinghe voorseyt,

ende alle andere quitte ende vry te bliven van al dien dat de aeldinghen ende naercomers van den voorseyde Jacop hemlieden eenighen van henne of yemenands in de namen van henne yet heeschen of halen zouden willen, bi den redenen ende occuisoen voorseyt, ende henlieden ute calanghe ende achttinghen daerof te doene ende quitte te laetene telcken daghen, ontbieden ende bevelen scerpelicke allen baillius, ammans, wethouders en anderen onsen subiecten van onsen graefscepe ende lande voorseyt, up al dat sy verbeuren moghen teghen ons, dat zy onse voorseyde vonnesse ende segghen houden ende volcommen soudon in eenigher manieren daer jeghen te gaene of te doene.

Bi der orconscepe van desen letteren beseghelt met onsen seghele.

Gegheven te Male, den XXIIde dach van ouste in 't jaer ons heeren M dry hondert ende vyftich.

Arch. de l'État à Gand. Cartulaire de Louis de Male, 2e varia, n. 506, fol. 182 v°.
Imprimé par M. DE LIMBURG-STIRUM, *Cartulaire de Louis de Male*, t. II, p. 284.

Dezelfde akte wordt ook bewaard in het Rijskarchief te Gent in de cartularius van Lodewijk van Male. De transcriptie die we vonden in de 'Coutumes de Poperinghe van L Gilliods – Vanseveren – luidde als volgt:

Wy, LODEWYC, etc^a, doen te weten, allen lieden dat als vor ons te diversen stonden ghetoecht es hoe dat de aeldinghe van Jacop den Bets, enighe persone van Poperinghe beclagheden ende daden arresteren te Berghen, om tgoet dat de abd van S. Bertins van S. Omaers, van den goede dat bleef nar den vorseiden Jacop gheheven heeft, over dat de vorseide Jacop van sforseide

sabds goede gheheven hadden, in tiden dat de vorseiden Jacop hem selven bi sire auctoriteyte maecte hoofman te Poperinghe, zonder consent van den vorseiden abd, in contrarien van ons, van hem ende van al den goeden lieden, up dwelke om dat de zake sprutende es, ute meenterien ende den orloghen touchiert, ende zoe bi dien redenen ons toebehoort te berechtene. Wy hebben te diversen stonden omboden dat men de vorseide persone van Poperinghe telivereren zoude, van der zake te Berghen te handelne cesseren, ende partien beede die van Poperinghe ende de aeldinghe vorseid voor ons te commene te zekeren ghenomden dachvaerden, om partien recht te tremene bi ons, wien de vorseide zaken toebehoren te berechtene bi den redenen vorseid. Ten welken dachvaerden de aeldinghe vorseid te gheenen tyt commen zijn, no ghesent hebben.

Wy ghehoort claerlike de goede redenen van dien van Poperinghe vorseid, de welke wij bi goeder informatien hebben vonden wesende waer in der manieren dat vorseid es; ute dien dat de vorseide aeldinghe, te gheenen dachvaert commen zijn vor ons, noch jeghen de vorseide redenen yet gheseit hebben, ende ute anderen goeden redenen ons der

toe purrende, hebben gheseyt ende segghen die van Poperinghe vorseid ende alle andere quite ende vry te bleven van al dien, dat de aeldinghen ende narcommers van den vorseiden Jacop, hemlieden enighen van hem jof gemen anders in den name van hem, yet heessen of halen zouden willen, bi den redenen ende okisoene vorseid ende hare liede ute calaengen ende hachtin- ghen derof te doene ende quite te latene teeweliken daghen. Ombie- den ende bevelen scerpelike allen baillifs, ammans, wethouders ende anderen onsen subgiten van onsen graefsepe ende lande vorseid, up al dat zij verbeuren moghen jeghen ons, dat zij onse vorseide vonnesse ende segghen houden ende vulcom- men zonder in enigh manieren der jeghen te gane, of te doene.

Bi der oircondscopen, etc^r. Ghe- gheven te Male den 22^e dach van Oustejnt jaer L.

Bi Men Here den grave, present den heere van Hallwinc, den heere van Maldeghem, Olivier den Deur- wardre ende andere.

H. VLIEDERBEKE.